

Умяров Каміль Тагірович,

старший викладач кафедри іноземних мов

Харківського національного університету радіоелектроніки,

м. Харків, Україна.

kamil.umyarov@nure.ua

<https://orcid.org/0000-0002-5842-6536>

КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ АНГЛОМОВНОГО ВЕБІНАРУ

Постановка проблеми. Актуальність наукового проєкту, присвяченого осмисленню та систематизації маркерів сучасного англомовного освітнього простору у форматі вебінарів з навчання англійській мові, визначається тим, що в процесі глобалізації та активного розвитку сучасних інформаційних технологій відбувається постійне оновлення мовного середовища, що супроводжується появою жанрів, які відображають ключові параметри англомовної освітньої інтернет-комунікації. Саме ці фактори є базовою платформою для впровадження в систему традиційної освіти нових методів та засобів, що забезпечують удосконалення сучасного освітнього процесу за допомогою опанування інтернет-інформації.

У наші дні в інтернет-просторі є безліч освітніх порталів, сайтів, блогів, акаунтів, ресурсів, орієнтованих на навчання іноземної мови, які взаємодіють і постійно оновлюються з огляду на нові реалії та потреби сучасного світу глобалізації. Значну роль у поповненні ресурсної освітньої бази сьогодні відіграє загострення обстановки у світі, що потребує вдосконалення лінгвістичного забезпечення численних проєктів навчання мови міжнародного спілкування – англійської. Це переконливий стимул для наукового осмислення англомовного інтернет-дискурсу, який забезпечує ефективні шляхи та способи використання інтернет-ресурсів у сучасній освітній парадигмі.

Одним із найбільш затребуваних засобів віртуальної навчальної комунікації в сучасних умовах по праву вважається вебінар. Його популярність як способу навчання зумовлена

низкою факторів, серед яких особливе місце посідають аудіо- та відеоматеріали, які забезпечують автентичний звуковий супровід, що створює адекватні умови для навчання коректної вимови, яка видається виключно важливою в навчанні англійської мови в термінах її варіантних різновидів. З іншого боку, живе спілкування з аудиторією студентів об'єктивно диктує свій режим роботи як з лінгвістичними, так і з екстралінгвістичними аспектами інформаційного контенту вебінарів. Вербальні маркери комунікації в межах навчальних вебінарів припускають активну роботу з вокабуляром та граматику англійської мови на рівні нормативних стандартів сучасної англійської мови, тоді як лінгвокультурологічний і невербальний складники вебінару традиційно спираються на супровідні відеоінформаційні джерела (Salmon, Trace, n.d.).

Очевидно, із цього випливає, що навчальні вебінари з англійської мови потребують розроблення науково обґрунтованих схем для адекватного опису ключових особливостей принципово нового виду навчальної комунікації. Унаслідок того, що вебінар є широко затребуваним жанром віртуального навчального дискурсу, можна сказати, що тема цього дослідження вирізняється доволі низьким ступенем розробленості, однак у більшості праць із вищеназваної проблематики зазвичай обговорюють та оцінюють прикладні параметри навчальної комунікації, що знаходить відображення в обміні практичним досвідом як модераторами, так й учасниками вебінарів, тоді як науково-теоретичне підґрунтя, що

забезпечує успішність того чи того заняття у форматі вебінару, залишається за межами уваги дослідників. Саме цією обставиною підтверджується своєчасність і доцільність спроби повноцінного аналізу когнітивно-прагматичних характеристик англомовного вебінару з навчання англійської мови.

Методи дослідження. Когнітивно-прагматичні аспекти англомовного вебінару передбачають аналіз особливостей сприйняття, побудови та функціонування вебінару як комунікативного жанру, у якому поєднуються мовленнєві, когнітивні та прагматичні чинники. Для дослідження когнітивно-прагматичних аспектів англомовного вебінару використано: дискурс-аналіз, аналіз мовленнєвих актів, фреймовий аналіз та контент-аналіз з метою виявлення мовних стратегій, що забезпечують ефективну комунікацію між викладачем і студентами.

Аналіз останніх досліджень. Внесок у вивчення дискурсу з позицій соціолінгвістики як складного комунікативного явища зробили: Т. Ван Дейк, Д. Кристал, Н. Ферклоу, П. Серіо. Дослідженнями освітнього дискурсу займалися чимало фахівців у галузі практичного навчання іноземної мови, як-от В. Г. Редько, О. М. Томілін, Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок, І. В. Іванюк, М. Х. Кабірі, М. Леврінц, М. О. Падалка та інші. У працях вивченню когнітивно-прагматичних аспектів англомовного вебінару з навчання англійської мови приділялося не дуже багато уваги.

Мета статті. Комплексне вивчення, опис і систематизація основних параметрів та мовних засобів, які реалізуються учасниками професійної педагогічної взаємодії на когнітивно-прагматичному рівні в англомовних вебінарах з навчання англійської мови, передбачає аналіз комунікативних стратегій, тактик і мовленнєвих актів, спрямованих на забезпечення ефективної трансляції знань, формування спільного когнітивного простору та оптимізацію педагогічного дискурсу. Особлива увага приділяється виявленню механізмів актуалізації прагматичних інтенцій, мовних і позамовних маркерів адресованості, моделюванню комунікативної взаємодії між викладачем

і студентами, а також способам вербалізації когнітивних процесів у межах професійного навчального середовища. Тому метою статті є когнітивно-прагматичні аспекти англомовного вебінару.

Виклад основного матеріалу. Однією з форм синхронного навчання є вебінар, що становить собою інтерактивне мережеве навчальне заняття, яке проводиться в режимі реального часу, дає змогу імітувати завчання *face to face*, надає інструменти для спільної роботи в дистанційному режимі, забезпечує високу інформаційну насиченість, темп та активність усіх суб'єктів навчання (Skylar, 2009). В. М. Кухаренко зазначає, що вебінар – це «віртуальний» семінар, організований за допомогою інтернет-технологій. Вебінару властива головна ознака семінару – інтерактивність (Кухаренко, 2011). Сучасні технології проведення вебінарів дають змогу організувати теоретичну підготовку майбутніх фахівців, сформувати інформаційну й професійну компетентність, забезпечити успішне засвоєння знань. Аналізуючи ефективність використання вебінарів для проведення практичних занять при навчанні англійської мови для студентів ЗВО, важливо відмітити когнітивно-прагматичні характеристики англомовного вебінару.

Когнітивно-прагматичні аспекти англомовного вебінару з навчання англійської мови – це сукупність комунікативних, дидактичних і когнітивних особливостей, які визначають, як подається, сприймається та засвоюється інформація в цьому форматі. Такий вебінар поєднує педагогічну мету з інтерактивною онлайн-взаємодією, що впливає на мовні стратегії та способи комунікації між викладачем і слухачами (Царенко, 2011).

Окреслимо когнітивні характеристики.

Інформаційна насиченість та структурованість є ключовими когнітивними характеристиками будь-якого навчального вебінару, особливо коли йдеться про викладання іноземної мови. Вони забезпечують ефективне сприйняття, обробку та засвоєння інформації слухачами, зменшують когнітивне навантаження та підтримують увагу аудиторії протягом заняття. Матеріал подається в логічній та

послідовній формі (вступ, пояснення, приклади, вправи, підсумок). Часто використовують слайди, таблиці, схеми, що сприяють зоровому сприйняттю. Інформаційна насиченість – це кількість та якість навчального контенту, який подається учасникам вебінару за обмежений проміжок часу. У контексті викладання англійської мови це: подання лінгвістичного матеріалу (лексика, граматики, вимова, функціональні структури); використання аутентичних прикладів – відео, аудіо, діалогів; поєднання теоретичних пояснень з практичними завданнями; оптимальний обсяг інформації для одного заняття, який відповідає когнітивним можливостям аудиторії. Структурованість означає логічну, поетапну організацію змісту вебінару, що допомагає студентам легко орієнтуватися в матеріалі. У типовому навчальному вебінарі вона реалізується через:

- вступний блок – установлення контакту, формулювання мети заняття (Today we'll learn how to use phrasal verbs in daily speech);
- пояснювальний блок – подання нового матеріалу з прикладами, візуалізацією, інтерактивними елементами;
- практичний блок – завдання для відпрацювання (усні вправи, чати, breakout rooms);
- підсумковий блок – узагальнення, рефлексія, відповіді на запитання. Таке структурування допомагає: підтримувати лінійність та логіку викладу; знижувати когнітивне навантаження; чітко позначати переходи між етапами навчання; активізувати увагу слухачів у ключові моменти.

Щоб підсилити структурованість, викладач використовує сигнальні слова та фрази, які допомагають слухачам орієнтуватися:

- First, let's look at... – початок нового етапу;
- Now, moving on to... – перехід до іншої частини;
- To sum up... – підсумок;
- Finally..., In conclusion... – завершення.

Інформаційна насиченість та структурованість англомовного вебінару забезпечують когнітивну доступність матеріалу, підтримують концентрацію уваги й ефективність навчального процесу. Саме чітке структурування контенту дає змогу учасникам не просто

отримувати інформацію, а засвоювати її свідомо та цілеспрямовано.

Прагматичні характеристики англомовного навчального вебінару включають особливості комунікативної організації дискурсу, які відображають цілі, інтенції та способи мовленнєвої взаємодії між викладачем і слухачами. Вони визначають як саме інформація подається, сприймається, осмислюється й використовується в процесі навчання. У контексті навчального вебінару з англійської мови прагматика відіграє особливо важливу роль, адже комунікація відбувається в онлайн-просторі, де для підтримки уваги та залучення слухачів використовують специфічні мовленнєві стратегії (Куц, 2021, с. 120).

До мовленнєвих стратегій належить навчально-комунікативна спрямованість. Основна мета навчального вебінару – навчити ефективного використання англійської мови, тому прагматичний аспект зосереджується на таких функціях:

- інструктивній (Listen and repeat after me);
- пояснювальній (This structure is used in everyday speech);
- мотиваційній (Great job, keep going!);
- регулятивній (керування увагою, темпом, активністю слухачів).

У прагматичному плані викладач не просто повідомляє інформацію, а спрямовує процес навчання через мову.

Прагматичні характеристики пов'язані з інтерактивністю комунікації. Інтерактивність – ключова прагматична характеристика вебінару, що створює ефект живої присутності. Вона реалізується через:

- пряме звернення до учасників (Can anyone give me an example?);
- опитування та тести в режимі реального часу;
- активне використання чату, реакцій (емоції, піднесення руки);
- короткі завдання в парах або групах (breakout rooms).

Усе це сприяє: формуванню діалогічності дискурсу, підтриманню уваги учасників. швидкому отриманню зворотного зв'язку та підвищенню рівня залучення.

Вагоме значення відіграє адаптація мовлення до аудиторії. Така адаптація зменшує комунікативні бар'єри та сприяє ефективному засвоєнню матеріалу. У прагматичному плані викладач пристосовує мовлення до рівня мовної компетенції слухачів. Це містить: контроль темпу мовлення та інтонації; спрощення синтаксичних конструкцій; пояснення нової лексики простими словами або через контекст; повторення та перефразування; використання невербальних сигналів (жести, візуальні акценти, слайди) (Григошкіна, Яненко, 2023).

Мовленнєві акти як прагматичний інструмент. У структурі вебінару переважають:

- директивні (спонукання до дії);
- інформативні (передання знань);
- пояснювальні (розкриття сутності та взаємозв'язків для кращого розуміння);
- мотиваційні (підтримка, заохочення).

Такі мовленнєві акти забезпечують функціональну динаміку заняття й структурують взаємодію.

Навчання онлайн часто супроводжується зниженням концентрації уваги, тому викладач активно використовує мотиваційні прагматичні стратегії, як-от позитивна оцінка, залучення до спільної дії, створення дружньої атмосфери. Мотиваційна прагматика допомагає знизити психологічний бар'єр, підвищити впевненість і сформувані позитивну навчальну установку.

Прагматичні аспекти англомовного навчального вебінару охоплюють: чітку навчально-комунікативну спрямованість, високу інтерактивність, адаптивність мовлення, використання мовленнєвих актів, спрямованих на навчання та мотивацію та прагматичне використання технічних інструментів. Вебінар перетворюється з простого онлайн-уроку на

ефективний комунікативний простір, у якому учасники не лише пасивно слухають, а й активно взаємодіють, засвоюючи нові знання в природному мовленнєвому середовищі.

Висновки. Когнітивно-прагматичні аспекти англомовного навчального вебінару базуються на: поєднанні вербальних та невербальних засобів комунікації, інтерактивності та адаптації мовлення, спрямованості на розвиток мовної компетенції через активне залучення слухача та чіткій структурі й мультимодальному поданні матеріалу.

Когнітивно-прагматичні аспекти англомовного навчального вебінару визначають його як особливий тип освітнього комунікативного простору, у якому поєднуються передання знань та інтерактивна взаємодія. Такий формат має не лише дидактичну, а й комунікативну, когнітивну та мотиваційну функції, що забезпечує ефективне опанування іноземної мови.

З прагматичного погляду визначальними є: інтерактивність комунікації між викладачем і слухачами, що створює ефект присутності та співпраці. адаптація мовлення до рівня аудиторії, яка підвищує доступність і зрозумілість матеріалу; використання мовленнєвих актів із домінуванням директивних, пояснювальних і мотиваційних стратегій.

Так, когнітивно-прагматична організація вебінару не лише забезпечує засвоєння мовного матеріалу, а й створює динамічне комунікативне середовище, орієнтоване на активну участь, розвиток критичного мислення, мовленнєвих навичок та мотивації до подальшого навчання. Ефективність вебінару залежить від збалансованого поєднання когнітивних і прагматичних чинників, які визначають якість навчальної взаємодії та глибину засвоєння іноземної мови.

Література

1. Григошкіна Я., Яненко І. Мовні практики та комунікативний підхід у викладанні англійської мови: аналіз впливу на результативність навчання. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 8(14). С. 54–70. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-54-70](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-54-70)
2. Кухаренко В. М. Використання вебінарів у навчальному процесі. *Комп'ютер в школі та сім'ї*. 2011. № 2(90). С. 12–16. DOI: <https://doi.org/10.17161/folklorica.v16i1.4209>
3. Куц Е. О. Прагматичні характеристики англомовного корпоративного дискурсу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Т. 32(71), № 1, Ч. 2. С. 119–125. DOI: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.1-2/21>

4. Царенко В. О. Вебінар як технологія навчального співробітництва учнів і вчителів середніх шкіл. *Інформаційні технології в освіті : зб. наук. пр.* Херсон : ХДУ, 2011. Вип. 9. С. 89–93.

5. Salmon M., Trace N. Talk English – a whole community approach to learning English and integration. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/news-and-events/webinars/webinars-teachers/talk-english-whole-community-approach-learning-english>

6. Skylar A. A. A comparison of asynchronous online text-based lectures and synchronous interactive web-conferencing lectures. *Issues in Teacher Education*. 2009. No. 18(2). P. 69–84.

References

1. Hryhoshkina, Ya., & Yanenko, I. (2023). Movni praktyky ta komunikatyvnyi pidkhid u vykladanni anhliiskoi movy: analiz vplyvu na rezultatyvnist navchannia [Language practices and communicative approach in teaching English: analysis of the impact on learning effectiveness]. *Visnyk nauky ta osvity – Bulletin of Science and Education*, 8(14), 54–70. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-54-70](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-54-70) [in Ukrainian].

2. Kukharenko, V. M. (2011). Vykorystannia vebinariv u navchalnomu protsesi [Using webinars in the learning process]. *Kompiuter v shkoli ta simi – Computer at School and Family*, 2(90), 12–16. DOI: <https://doi.org/10.17161/folklorica.v16i1.4209> [in Ukrainian].

3. Kushch, E. O. (2021). Prahmatychni kharakterystyky anhломovnoho korporatyvnoho dyskursu [Pragmatic characteristics of English-language corporate discourse]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka. Hermanski movy – Scientific Notes of V. I. Vernadsky TNU. Philology. Journalism. Germanic Languages*, 32(71), 1, Part 2, 119–125. DOI: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.1-2/21> [in Ukrainian].

4. Tsarenko, V. O. (2011). Vebinar yak tekhnolohiia navchalnoho spivrobitnytstva uchniv i vchyteliv serednikh shkyl [Webinars as a technology for educational collaboration between secondary school students and teachers]. In: *Informatsiini tekhnolohii v osviti – Information Technologies in Education*. (Issue 9, pp. 89–93). Kherson: Kherson State University [in Ukrainian].

5. Salmon, M., & Trace, N. Talk English – a whole community approach to learning English and integration. Retrieved from <https://www.teachingenglish.org.uk/news-and-events/webinars/webinars-teachers/talk-english-whole-community-approach-learning-english> [in English].

6. Skylar, A. A. (2009). A comparison of asynchronous online text-based lectures and synchronous interactive web-conferencing lectures. *Issues in Teacher Education*, 18(2), 69–84 [in English].

Умяров К. Т. Когнітивно-прагматичні аспекти англомовного вебінару

Стаття аналізує когнітивно-прагматичні аспекти англомовного вебінару як інструменту формування іншомовної комунікативної компетентності студентів. Розглядаються теоретико-методологічні засади застосування вебінарів у процесі викладання англійської мови, їх структура та функціональні особливості. Акцентовано увагу на ролі інтерактивних технологій, що забезпечують активну взаємодію між викладачем і студентами та сприяють підвищенню рівня залученості й мотивації до навчання. Представлено когнітивні характеристики. Доведено, що інформаційна насиченість та структурованість є ключовими когнітивними характеристиками будь-якого навчального вебінару, особливо коли йдеться про викладання іноземної мови. Висвітлено структурованість, яка означає логічну, поетапну організацію змісту вебінару. Розкрито прагматичні характеристики англомовного навчального вебінару, що містять особливості комунікативної організації дискурсу, які відображають цілі, інтенції та способи мовленнєвої взаємодії між викладачем і слухачами. Прагматичний аспект зосереджується на таких функціях: інструктивній, пояснювальній, мотиваційній та регулятивній. На основі аналізу виявлено, що прагматичні характеристики пов'язані з інтерактивністю комунікації. Інтерактивність – ключова прагматична характеристика вебінару, що створює ефект живої присутності. Розглянуто мовленнєві акти як прагматичний інструмент. У структурі вебінару переважають директивні, пояснювальні та мотиваційні мовленнєві акти. Прагматичні характеристики англомовного навчального вебінару охоплюють: чітку навчально-комунікативну спрямованість, високу інтерактивність, адаптивність мовлення, використання мовленнєвих актів, спрямованих на навчання та мотивацію і прагматичне використання технічних інструментів. Підкреслюється значення поєднання когнітивних механізмів сприйняття інформації з прагматичними стратегіями комунікації для досягнення максимальної ефективності дистанційного навчального процесу.

Ключові слова: когнітивно-прагматичні характеристики, англомовний вебінар, інформаційна насиченість, структурованість, вебінар, мовленнєві акти.

Umyarov K. T. Cognitive-pragmatic aspects of an English-language webinar

The article analyses the cognitive and pragmatic aspects of English-language webinars as a tool for developing students' foreign language communication skills. It considers the theoretical and methodological foundations for using webinars in English language teaching, their structure and functional features. Attention is drawn to the role of interactive technologies that ensure the active interaction between teachers and students and contribute to the level increasing of engagement and motivation to learn. Cognitive characteristics are presented. It is proven that information saturation and structure are the key cognitive characteristics of any educational webinar, especially when it comes to teaching a foreign language. The structure which means the logical, step-by-step organisation of the webinar content is highlighted. The pragmatic characteristics of an English-language educational webinar are revealed, including the features of communicative discourse organisation that reflect the goals, intentions and methods of verbal interaction between the teacher and students. The pragmatic aspect focuses on the following functions: instructive, explanatory, motivational and regulatory. Based on the analysis, it is found that pragmatic characteristics are related to the interactivity of communication. Interactivity is a key pragmatic characteristic of a webinar, creating the effect of a live presence. Speech acts are considered as a pragmatic tool. Directive, explanatory and motivational speech acts predominate in the structure of a webinar. The pragmatic characteristics of an English-language educational webinar include: a clear educational and communicative focus, high interactivity, adaptability of speech, the use of speech acts aimed at learning and motivation, and the pragmatic use of technical tools. The importance of combining cognitive mechanisms of information perception with pragmatic communication strategies to achieve maximum effectiveness of the distance learning process is emphasised.

Key words: cognitive-pragmatic characteristics, English-language webinar, information density, structure, webinar, speech acts.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2025 р.

Прийнято до друку 21.11.2025 р.

Опубліковано 19.12.2025 р.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

